



НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 4 • год. ХСV • 27 февруари 2015 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

Българите в Украйна са за цивилизован изход от кризата

Интервю с Антон Киссе, председател на АБУ и депутат във Върховната рада на Украйна

Антон Киссе е председател на Асоциацията на българите в Украйна и депутат във Върховната рада от 142 едномандатен избирателен район – Одеска област, съпредседател на парламентарната група за приятелство с България в Украинския парламент.

Г-н Киссе, какво се случи в Украйна?

- В Украйна се наблюдава доста напрегната ситуация, на места демонстрациите прерастат в безредици и окупация на обществени сгради в Киев и в някои областни центрове. Протестите започнаха по инициатива на опозицията, след като Украйна отказа да подпише споразумението за асоцииране на Украйна към ЕС по време на срещата на

„Източното партньорство“ във Вилнюс, мотивирайки се, че не може да прекъсне икономическите отношения с Русия.

- Това означава ли, че украинският народ не беше добре информиран както за съдържанието на преговорите с ЕС, така и за важноста на връзките с Русия?

- В продължение на три години в Украйна се обсъждаше предстоящия процес на асоцииране на страната към Евросъюза, без да има широка дискусия в средствата за масова информация, че асоциирането не е равнозначно на членство в ЕС. А покана за членство в ЕС не е отправяна към Украйна. На практика случилото се във Вилнюс беше



изненада за украинския народ. От това се възползва опозицията, която организира протестите. Уместно е да припомним, че Украйна поиска от Европейския съюз 20 млрд. евро помощ, за да подпише споразумението за асоцииране, за да се подготви по-добре за присъединяването към ЕС и да се справи с неотложните финансово икономически проблеми. Брюксел отказа с аргумент, че договорените условия не могат да се променят. На украинските неотложни потребности се отзова Русия, която отпусна 15 млрд. долара и намали с 40% цената на

газа за Украйна. И по този въпрос нямаше своевременно информация.

- Според Вас, украинските власти реагираха ли адекватно на протестите?

- Отчитам като грешка на ръководството на Украйна, че не реагира своевременно на протестите, а също така, че не предотврати тяхното разрастване. Нагнетената обстановка доведе и до човешки жертви. Допълнително напрежение се създаде след приемането на законите, регулиращи дейността по време на митинги.

Продължава на 2-а стр.



На стр. 4-5

110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛАМБИ ДАНИЛОВ

Най-великият и най-светлият ден в новата ни политическа история. В този ден в едно от предградията на Цариград – Сан Стефано се сключи Санстефанският договор между Русия и Турция, по който договор Дунав и Бяло море, Албания и средната на странджанския гробен бяха границите на възкръсналата като Феникс българска държава. В тези граници нашето племе се почти напълно обединяваше и, ако се запазеха, можете да си представите, какво би изглеждало то днес... в културно и национално отношение. Щяха да се спестят неиз-

думата да се продума. Но след всички тия злочестини, които ни сполетяха, какво е за нас този ден, 19 февруари, потулен от някаква календарна неразбория с нова дата 3 март? Дали само светла историческа дата или и нещо повече! Не, светлите велики дати, споменът за тях и честването им дават светло озарение и на миналото, и на настоящето, и на бъдещето. В този велик ден нашето съзнание, нашият копнеж се озарява с вярата и надеждата за достигане пределите на нашето народностно обединение на държавната ни целокупност. И нещо друго: Сан Стефано и горчивините в Берлин трябваше да ни поучат, че за постигане

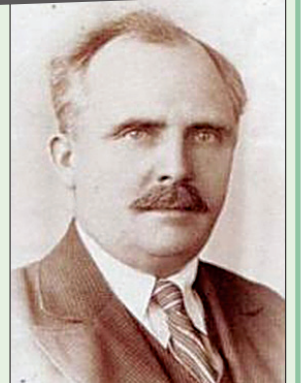
Българският политически Великден

числимите жертви във въстания, войни и вражди, щяха да изближнат като буен пролетен порой неизброимите ценности на нашата благодатна земя; и най-важното: полетът на окреления още по Възраждането ни народен дух не би срещнал съкрушителните бури, които ни сполетяха след този Велик ден. А знае се, че всяко политическо поражение дава своя отглас и в крушенията на духа и на полета му.

Уви, враговете на българите настърхнаха като хиени, пред виденията, че в средището на Балканите между тях, държавите – дребосъци, изникна една мощна държава с един неудържимо буен народ. Озадачиха се и враговете на великата ни освободителка и зловещо ни разпокъсаха в Берлин. Разпокъсаха земята ни, но не и духа ни, волята ни. Това най-добре е изразено от народния поет в стиховете:

Балкан, Родопи,
Шар, Пинд, Рила
напрасно гордата съдба,
като прегради ви е турила...
Ний пак едно сме,
пак сме сбрани
прегради няма зарад нас...
И ти берлински злобен съд
пред нашия идеал свещини
ти пречка слаба си в светът...

Уви, можем ли и сега да кажем тия горди, пълни със самоувереност думи! В Берлин ни разкъсаха великите завистници на Славянството, а в Букурещ! В Букурещ живи ни ръхфа злокобните жалки в борбата хиени. И то в името на някакво равновесие, за което сега станили три пъти по-големи, не им се ще и



Петко РОСЕН

на такива върховни възжелания не са достатъчни само мълиненосните бойни победи и че много пъти след тях, след победите, идват политическите поражения, ако главната задача не е била добре обоснована и политически подготвена. И че ако в Берлин велика Русия, след големите си победи, претърпя политическо поражение, колко повече ние, усамотени и от най-близките си дори можехме да се подхранваме с илюзии, че наведнъж ще постигнем националното си обединение, въпреки злата воля на всички малки и големи завистници.

Все пак ние богомолно празнуваме своя политически Великден и чувстваме, че озарението, идващо от него топли сърцата ни и свети навред из тогавашните Санстефански предели на тъжното ни отечество.

В „Бургаски фар“, 3 март 1939 г., бр. 5184. Петко Росен пише за 3 март по стар стил 19 февруари 1878 г. Заглавието е на редакцията.

На 3 стр. четете за новите съчинения на Петко Росен

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ СЕ СРЕЩНА С АНТОН КИССЕ

На 16 февруари председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов се срещна с Антон Киссе – председател на Асоциацията на българите в Украйна и депутат във Върховната рада на Украйна. Бяха обсъдени въпроси, свързани с обстановката в Украйна, с положението на българската общност там и някои проблеми, чието решаване се нуждае от съдействието на българските власти. За тази цел А. Киссе имаше срещи с министър председателя Бойко Борисов, с депутати от различни парламентарни групи, с представители на БСП. В резултат на срещите бе

решено да се създаде Координационен център в сградата на Държавната агенция за българите в чужбина, който ще има за задача да осигури поддържането на постоянна връзка със сънародниците ни в Украйна.

Съюзът на тракийските дружества в България с тревога следи развитието на събитията в Украйна и положението на българите. Сътрудничество между Асоциацията на българите в Украйна и Съюза на тракийските дружества в България има дългогодишна история и допринася активно за укрепване на връзките между българите, живеещи на територията на двете дър-

жави. Историческа основа за това е както факта, че близо 90% от българите в Украйна са потомци на бежанци от Тракия от времето на турското робство, така и сродните цели на двете организации – съхраняването на българщината и утвърждаването на православието, патриотизма и родолюбието.

Централното ръководство и редакцията на вестник „Тракия“ се обръщат към всички тракийци с призив да се включат активно в благородната дарителска акция – чрез Българския червен кръст да се окаже хуманитарна помощ на българите в Украйна.

ХРИСТИНА СТОЕВА

Очаквах издаването на поредната книга на Руска Даскалова с нетърпение. Интересно ми беше да разбера КАК ПОЕТЕСАТА, каквато несъмнено Руска Даскалова е, ще съвмести поета с краеведа. Знаех, че тя умее, защото бях чела нейните „Тракийски напевни“, където се докоснах до едни от най-хубаво написаните стихове и за тракийци, бях съпреживяла заедно с нея и благодарение на нея живота на Емануил Мутафов – един от последните варненски възрожденци, живеех със завета ѝ „ТИ КОРЕНА ПАЗИ“ и въпреки това чаках да прочета нейното „Завръщане към корените“.

Още заглавната страница ме впечатли: РАЗКАЗ ЗА МИНАЛОТО... разказ, а не история, не изследване, не проучване, а разказ... И още на стр. 4 едно лирично отклонение, част от което е повторено и в уводните думи. Уводните думи – те са всъщност рецензия на това, което следва като съдържание на книгата, завършено с поетичното обобщение: „Стара истина е, че нашите родови корени са разковничето на личността ни, на всички онези „азове“, които живеят в нас, а ние се опитваме да предадем в единство със света. Те са гледещт ни, през който се научаваме да виждаме живота. Тъй като след нас идват децата ни, много е важно какво ще сложим повече в люлката им. Как добротата, чистосърдечие, любовта ще докоснат невинния детски свят? Така ще следваме завета на нашия мъдър народ: „Трябва да дадем криле на децата си, за да могат да летят, и корени, за да има къде да се върнат“.

Чух гласът на поетесата, който продължи на следващата страница да прави описание на с. Каменар: „От всяко кътче на селото можеш да се наслаждаваш на великолепната гледка на Варна, на необята на ширналото се море и нос Галата. Да галиш с поглед гористите възвишения на юг, между които се вие бялата лента на пътя за Бургас. А обърнеш ли се на изток, пред погледа ти се откроява величествен монумент – Паметникът на българо-руската бойна дружба, раз-

РУСКА ДАСКАЛОВА ВЪРВИ ПОДИР СЪРЦЕТО СИ

Новата ѝ книга „Завръщане към корените“ е пълна с открития в миналото

положен на хълма „Турна тепе“.

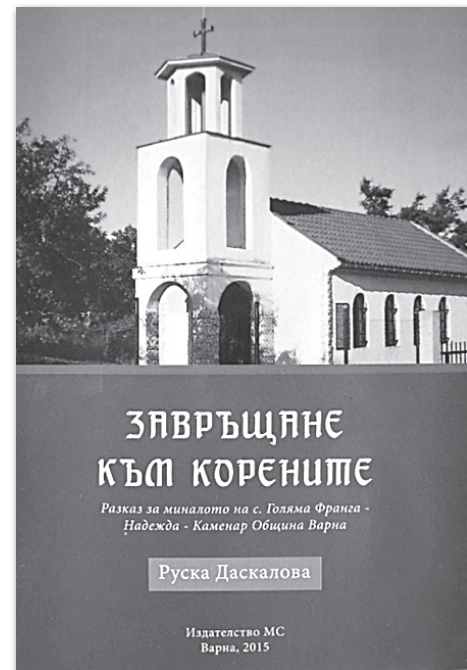
Към това описание прибавям и емоционалният спомен от детството на Маргарита Трошева, запазен в паметта ѝ като възприятие за цял живот – пише авторката. Не може да спреш да четеш. Интересно ти е описанието на ветровете, на животинския свят, обяснението за името на селото КАМЕНАР.

Авторката поетеса и краеведка моли читателя за извинение, защото „иска да направи малко отклонение и да включи моменти от историческия разказ за тази историческа битка“, Паметната битка на народите от 1444 година. Тя знае, че това ще е много интересно за читателя и използва отклонението, за да премине от далечните 1444 г. и 1828 г. към днешния ден, за да вдъхне живот на едно предложение, съдържащо се в спомена на Иван Жеков – жител на Каменар, направено през 1973 г. „Уместно е за увековечаване на това историческо събитие да се постави на сградата мемориална плоча, защото ще въздейства, както за патриотичното национално самочувствие, а така също за дълбоките корени на българо-съветската дружба – обща историческа съдба.“ Става въпрос за къщата, в която е преспал руският цар Николай по време на Руско-турската война през 1828–1829 година.

Книгата е принос към неоченимото богатство на литературно-историческото твор-

чество на тракийска тематика. В нея има всичко: и география, и история, и мемоари, и народно творчество, изразено в народни песни, обичаи, спомени и много човешки съдби. Литераторът съвместява краеведческото проучване – я, колко много ползвана литература е цитирана, колко много спомени са разказани, колко много фотоснимки са показани, колко емоционални преживявания и сюжети за нови творчески прояви са подсказани. Ще дам за пример историята на хубавата Недялка Павлова, която е инсперирала към творчество не само един или двама майстори на словото: още от далечната 1861, та през 1881, когато пиесата на Костантин Арванитис, издадена в Браила е преведена, преработена и допълнена с още едно действие от варненския гимназиален учител Тодор Шишков. „С нейното издаване през 1881 г. се слага началото на доброволната подписка за събиране на средства за създаване на театър във Варна, който е построен и открит половин век след началото на подписката.“ – пише авторката. Малък пасаж от книгата, който ние прочитаме с удоволствие, а колко много труд, за да се добере до фактите, които цитира!

Съвсем не е било леко да се открие какво всичко за пръв път е било построено или открито в с. Голяма Франга – Надежда – Каменар, Община Варна. „Първата безжична телеграфна станция „Франга“ е заглавието



на един от разделите в книгата. А „Първият войнишки паметник на територията на Община Варна?“ с подзаглавието: „Истинският патриотизъм е любовта към миналото, почитта към поколенията, които са ни предшестваха?“ Може ли спокойно да се чете за такива похвални дела и за такава съпричастност на достойни граждани на Отечеството ни, без да изпиташ желание да станеш на крака и да се поклониш пред наглед незначителната постъпка, която обаче зарежда, зарежда с положителна енергия и със стремеж да следваш примера и на тези, които са дали живота си за свободата на родината ни, и към тези, които оценяват подвига им.

Продължение от 1-а стр.

Такива закони съществуват в редица европейски страни, но при нас не трябваше да се приемат в този момент, защото предизвикаха противопоставяне, а опозицията получи подкрепата на много негативно настроени хора. Голяма част от законите, които бяха приети от началото на годината, отнасящи се до правото на хората да участват в митинги и наказанията, свързани с нарушения по време на протестни демонстрации, се отмениха. Но напрежението вече беше голямо.

- Може ли да се очаква, че от протестите ще се възползват крайно десни националисти, ксенофоби и антисемити?

- Малко известен факт е, че в протестите участват крайнодесни националисти и антисемити, които са в основата на нападенията срещу правителствени сгради. Има много хора с крайни възгледи, които не признават и не се съобразяват с ничия воля – нито на властта, нито на опозицията. Диалог между управляващите и опозицията има, но между тях и крайните – не, което заплашва ситуацията да излезе от контрол. В този случай международната демократична общност и истинските патриоти за единна и демократична Украйна, трябва да неутрализират тази опасност, позовавайки се на Конституцията и законите на страната, и на нор-

Българите в Украйна...

Интервю с Антон Киссе

мите на международното право.
- Поводът за протестите е ясен, но кои са причините, довели до тази ситуация?

- Права сте, повод за протестите се намери. Но причините са доста по-сериозни и могат да бъдат групирани като социално икономически, вътрешнополитически и външни. Политическа система на Украйна е оформена от партии, които нямат сериозни идейно програмни различия. На практика украинските политически партии са участници в състезание кой да има по-голямо икономическо влияние и права. По това кой управлява се ориентират олигарсите, които също влияят на сегашните събития. Нито една от съществуващите партии няма виждане за решаване проблемите на хората. Външните причини са свързани с геополитически интереси на Великите сили и опита да се намали влиянието на украинско-руските отношения.

- До каква степен влияят външни фактори на протестите?

- Трудно измерима е степента на влияние на външните фактори, но тя е факт, защото Украйна е страна със стратегическо местоположение – граничи с Русия, с ЕС, а през Черно море с Турция. Искам да припомня, че в нача-

лото на XXI век тя беше част от т.нар. цветни революции, разиграли се в държавите от постсъветското пространство, за да се намали руското влияние, но и те не промениха в положителна посока положението на украинския народ.

Стратегическата линия, която е поела Украйна, е поэтапно присъединяване към Европейския съюз, но пътят ще бъде много дълъг, защото трябва преди всичко да защитим своите икономически въпроси. А стратегията на Европейския съюз остава неизменена – да откъсне Украйна от икономическо пространство, към което принадлежи и да обезпечи пазари за своите продукти. Икономиката на Украйна е зависима от Русия, защото след разпадането на Съветския съюз, останаха много смесени предприятия, които трябва да работят. Така например за един самолет се правят части и в Украйна, и в Русия. Ако двигателите са от Украйна, другите части са от Русия. Машиностроенето на двете страни е обвързано, то е комплексно и ние не можем да допуснем тези заводи да се закриват, защото хи-

ляди хора ще останат без работа и заплати.

Ние очакваме от европейската интеграция да открие възможности за модернизация и икономически възход на страната. Основание за това ни дава примерът с Полша – когато тя встъпи в Европейския съюз, получи огромен финансов ресурс. Нещо повече, дълговете на Полша бяха опростени, а една България не получи почти нищо, което обяснява огромните проблеми пред нея. Изводът е, че всяка държава трябва да търси своя интерес на производител, защото когато се унищожават производства, се закриват работни места, а това поражда огромни социални проблеми.

- Каква е позицията на българите в Украйна?

- Следят внимателно ситуацията, преживяват случващото се и се надяват Украйна да излезе цивилизовано от тази ситуация. По-младото поколение очаква от асоциирането на Украйна в ЕС откриване на по-добри възможности за реализация и развитие. По-голямата част от българската диаспора обаче, се отнася с чув-

ство на реализъм към развиващите се процеси и е привърженик на балансиран отношения между ЕС и Русия, което се дължи на историческото минало на украинските българи. Когато преди два века българите са търсили спасение от турското робство, Русия ги е приела и е предоставила територия за най-голямата българска общност в чужбина. За тези българи Украйна се е превърнала във втора родина, но едновременно с това не искат да има противоречия с Русия.

- Съществува ли опасност Украйна да бъде разделена?

- Евентуално разцепление на страната ще донесе нова трагедия за украинския народ. Това не трябва да се допуска. Конституцията на Украйна може да послужи като гаранция за нейната териториална цялост. Нито една парламентарно представена политическа сила не пледира за разделението на страната. Ако някой призовава за разделение на Украйна, трябва да носи политическа и наказателна отговорност. Ако днес се направи референдум сред българската общност в Украйна дали страната трябва да бъде разделена, отговорът ще бъде категоричен в полза на запазване целостта и единството на страната и за цивилизован изход от кризата.

Интервюто взе
Ваня Ангелова Иванова

ВЪЗКРЕСЕНИЕТО НА ПЕТКО РОСЕН



• Петко Росен

КИРИЛ МОМЧИЛОВ

Преди три десетилетия издателство „Български писател“ пусна на книжния пазар в тираж 20113 екземпляра /! един том с избрани произведения на писателя Петко Росен /1880-1944/, през втората половина на миналия век му издаде и един том „Спомени и размисли“ /1963/. Днес, няма да повярвате, издателство „Божич“ в Бургас се е заело с непосилната задача да възкреси забравения тракийски писател в целия му ръст. Съставител на Събраните съчинения в 11 тома е внукът на писателя инж. Петко Чорбаджиев, редактор – Стоян Георгиев. До края на 2014 г. издателството е пуснало от първия до деветия том.

Започнал творческия си път като критик на литературния и културния живот в столицата, Петко Росен не се отказва от критиката до края на живота си. Първата му сериозна критическа статия е за повестта на Антон Страшимиров „Кръстопът“, публикувана в списание „Демократически преглед“ през 1904 г. Мястото не ми позволява да пиша за сложния и противоречив път на човека и твореца Петко Росен, който се проявява освен като литературен критик и като историограф, етнограф, мемоарист и белетрист. Очерци и разкази, пътеписи и легенди извайва закъснелия български възрожденец, който вярва в силата на народа, търси връзката на хората със земята, изследва народния живот. Четири са книгите на писателя, излезли докато е бил жив: „От Дунав до Бяло море. Видено и преживено“ /1927, 1943/, „На Енювден. Литературни сенки и силуети“ /1928/, „Между народа. Видено и чуто“ /1933/ и „В поле широко. Видено и преживено“ /1938/. Петата

му книга „През гори зелени“ останала в ръкопис. Съпругата му Анна Чорбаджиева свидетелствува: „Тогавашната Национална пропаганда /фашистката цензура/ забрани печатането на книгата заради славянофилските и русофилските чувства и убеждения на Петко Росен“. Нещо повече – в началото на Втората световна война писателят е бил интерниран за 6 месеца в Панагюрище като „опасен за реда“ човек, който се обявява против войната и изразява вярата си в „непобедимата славянщина“. Освен завистта на група писатели, които били против книгата, причина бил и последният раздел на ръкописа „И аз бях в Македония“, който едва сега в том VI на Събраните съчинения се публикува за първи път. Днешният читател има възможност да прелисти неизвестни нам страници за Ниш, Скопие, Битоля, Ресен, Охрид...

В новото издание книгите следват една след друга, както са се появявали приживе на писателя. Само първият том носи заглавието „Сурвакници“, където са събрани литературно-

критическите фейлетони „Сурва, сурва година“ на Петко Росен, помествани през януари във вестниците „Зора“ /1928-1932/ и „Слово“ /1933-1944/. В тях Сурвакарят прави преглед на литературни произведения, излезли от печат в предходната година. „Моите критични бележки са, така да се каже, едно търсене на хубавото с непосредствен усет“ – признава си авторът. За тръпнещите в очакване поети и писатели и реакцията им научаваме от едно писмо на критика Васил Мавродиев: „Ти по-добре от мен знаеш, че авторите са гузни като бременни вдовици и себични – като млади момичета... Питаш: Псуват ли? – Псуват, бай Петко! – Но нека псуват. Шибай и ти. Защото у нас вече всеки, който може да се подписва, счита, че е готов писател. И ако се оставят всички тези незаконородени писатели да се размножат по пътя на своята наглост, житно зърно никога няма да покара“.

От прозорливите оценки на Петко Росен ще спомена само за Йордан Йовков и неговите „Старопланински легенди“: „Легенди ли са това? И са, и не са... и по мотиви, и по композиция, и по изпълнение мен ми се ще да ги нарека поем и м. Чудни поеми! Каква ведрина, простор, каква бодра жизнерадост, музика и шепот. Заслушайте се само в жеравненските кории! Черковната отгласа на беломореца. Пее и нарежда хайдушки легенди... Но песента на песните в тия поеми е оная за Индж е...

Дали връстниците, съвременниците на Йордан Йовков ще оценят какъв ще да е неговият божи дар, за да ни дарува с такава дивна книга! /1928/;

За Елин Пелин и неговите разкази от „Под манастирската лоза“ пише: – „мъдър, жизнерадостен и забавен... И когато си тъжен, и когато си весел. Твоята мъдра философия на живота прави да занемаят даже съсухрените от праведен аскетизъм светци, защото

една повест на изживяното, една приказка на сърцето“ /1924/; за „Вечната и святата“ – „Верният усет към простодушната хубост на изказването и пълнозвучността на изживяването не само спасяват Багряна от евтиния сантиментализъм, но я въздигат до пиедестала на първа българска поетеса. Да е жива и здрава“ /1928/

Можем само да съжаляваме, че днес нямаме такъв критик в българската литература!

потомци.“

Като чета и препрочитам написаното от Петко Росен, събрано в 11-те тома, все повече се убеждавам, че той е бил широко скроен българин, за когото земята българска е била по-свидна от бащиния му чифлик, Мдарският конник и Белградчишките скали – от воденицата и фабриката, от хана и кръчмата му. И никак не е чудно, че писателят е обходил всички места, свързани с родната история



• Писателят в двора си

си и по-добър, и по-мъдър от тях“ /1937/;

За Елисавета Багряна: „В поезията на Елисавета Б. лъха една сладкогребна меланхолична мелодия... /1923/... Ценното в стиховете ѝ е това, че приказният елемент, тъй оскъден в нашата поезия, е не само във фабулата, но и в изживяното. Всяка нейна песен е

Петко Росен е бил и безпощаден мемоарист – за политиканите от своето време казва: „Ласкателствата са трици, с които демагогът-водач подмамва народното стадо към гибел и безпътница... Кога ще се разбере тази проста истина, че полицията не може да бъде ни сговористка, ни дружбашка, ни демократическа! Тя е само държавна! Носи държавния герб на челото си и никакви партийни емблеми... Всички хора, особено пък нашите съседни, измислюват легенди, създават небивалици за царствена слава и величие, а ние пред веществените данни стоим неми, смутени, треперещи от боязън като просяк на чужда врата. Стига!... Нашият народ е крайно обезверен във всяко отношение: и обществено, и морално, и религиозно. Душата му е страшно опустошена, озлобена. От такъв народ не може да се чака нищо добро. Трябва да се лекува. Дълго и ситемно. Кой, как?... Нима траките, стопили се в нашата плът, не са това, което сме ние самите – ославянчените им

и националната култура. Посещавал ги е и с удивително майсторство ги описва, за да възкреси герои и предатели, паметници на природата и на човешкия дух. Всяка една от творбите му е изпълнена с нежна и дръзка любов към родината и родната земя. Любовта му ще да е била винаги първоначалната, изходната сила, която е водела словото му. И още: малцина са писателите като Петко Росен, със своя звучен език, съхранил за поколенията десетки думи и образи, които биха изчезнали безвъзвратно.

Малко е да кажем, че съставителят и редакторът на Събраните съчинения на Петко Росен заслужават похвала. Похвала и благодарност заслужава и Община Бургас, която финансира издаването на първите 8 тома. В последните няколко тома читателят ще може да прочете литературните етюди и портрети, очерците и пътеписите на писателя. С оправдан интерес се очакват и дневниците, спомени и писмата на и за Петко Росен.



• Пред гроба на Петко Росен

110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛАМБИ ДАНАЙЛОВ

ВИДЕН ТРАКИЙСКИ ДЕЕЦ И ИЗСЛЕДОВАТЕЛ НА МИНАЛОТО

Достоен потомък на възрожденци и поборници,
той бе 11 години председател на тракийската организация
и дълги години начело на Тракийския научен институт



▪ Данаил Костов – дядото на Ламби Данаилов – възрожденец и поборник

АНДРЕЙ ПЕЧИЛКОВ

Народната памет разказва, че Данаиловци от някогашното село Райково (дн. квартал на Смолян) са потомци на юначен българин от Македония на име Данаил. След извършено от него убийство на турски бей злосторник той забягва и се заселва в Ахъчелебийско (Смолянско). Задомява се в с. Писаница за Бърза Каракостова, която Данаил отървава от турски злodeи.

Синът на Данаил – Коста, е **прадядо на Ламби Данаилов**. Той се установява в Горно Райково. Него тукашните хора го наричат Коста Данаиловски Хлебаря, назован така заради щедростта му към бедните – подпомагал в гладни години райковци с хляб, жито, поддържал специално помещение – „одая сайбия“, където намират прият и подслон странници и пътници. През 1842 г. заедно с хаджи Милуш, той се застъпва и устройва Рада Казалиева за учителка в Горно Райково – първата родопска учителка. Но да спрем дотук с възрожденеца Коста Данаиловски Хлебаров и да продължим с един от четиримата му синове – с **Данаил Костов – дядото на Ламби Данаилов**, – също възрожденец и поборник за българска сваят. Ученик на Йоаким Груев в Пловдив, Данаил Костов след тригодишно учение идва в родното си село Райково, зареден още по-силно с пламъка и силата на българщината. В оная душегубна епоха той добре осъзнава мощта на българската просветност и духовност, за да просъществуваме като народ. Затова страстно воюва на всяка цена в училището да се учи не на гръцкото „алфа“ и „бета“, а на славянобългарското „а“ и „б“. С борбеност до добродетелна чистота, Данаил Костов иска независима българска църква. И воюва за нея! Първият сблъсък с фенерските пратеници става още през 1856 г., когато заедно с устовеца Келеш Савашо Данаил Костов се противопоставя на Ксантийския гръцки владика Мелетий, който безогледно събирал владичина от местното българско население. Борбата срещу Фенер избухва с нова сила в Смолянския край и в следващите години. И отново на-

чело е Данаил Костов.

Данаил Костов е революционер. Революционер в истинския смисъл на думата. И когато организираното революционно движение става факт, той се нарежда в редиците на ВМОРО и дава своя дан за делото и с идеите си, и с материална подкрепа. Когато през 1903 г. турските власти го залавят, той в окови е изпратен в Гюмюрджина и Одрин. Из тамошните зандани гние близо година. Освободен е след амнистия като поли-

19. II. 1884 г. “

Отечественолюбец – така Христо Попконстантинов е надписал своята снимка-автограф. И с право! В епоха на духовен (фенерски), политически и национален (турски) гнет Данаил Костов не се стряска. Със силата на българския си дух, с пламъка на славянската душа, с обичта си към своя народ, родина и роден край Данаил Костов стана символ на българщината в Райково и в отруденото Следнородопие.

председателят на революционния комитет на ВМОРО в с. Райково – първият местен комитет в Смолянско. И е един от ръководителите на въстанието през 1903 г. в тогавашния Ахъчелебийски (Смолянски) район. Така че Васил Данаилов – бащата на Ламби Данаилов, е символ на герой поборник и просветител от голям мащаб.

Една народна мъдрост казва: „Ако детето ти не е по-добро от тебе, ти напрасно си живял, а и трудил си се напрасно.“ Учителят и македоно-одринецът революционер не е живял напрасно. Не е живяла напрасно и неговата съпруга – майката на Ламби Данаилов – будната Руса Чапкънова – също активна деятелка на ВМОРО, първата жена в Райково, приела клетвата на родопските комити. Да! Не са живели напрасно Руса и Васил Данаилови, защото техните синове и дъщери Коста, Дона и Мария са родопчани, достойни за уважение. А техният **брат доцент полковник Ламби Данаилов?**

Не знаем всичко за него! Макар че вече е заел мястото си в българската енциклопедия със завоюван траен духовен и обществен облик и като политически и обществен функционер, и като борец за правдини и нов свят, и като историк, и като военен педагог, и като деец на българското тракийско движение, и като изследвач в полето на стопанските, военните и историческите науки.

Ламби Василев Данаилов е ро-

ден на 23 февруари 1905 г. в с. Райково. Основното си образование получава в родното си село. Продължава гимназия пак в Райково – първото средно учебно заведение в Среднородопския край (днешната гимназия „Васил Левски“). Ала не за дълго. За антифашистка дейност той е изключен от гимназията. След едногодишен престой, през есента на 1923 г., продължава своето образование в Казанлъшката педагогическа гимназия. Но и тук Ламби Данаилов не стои мирен. Юнашкото му сърце не търпи социални неправди. И не един път е наказван!

През априлските събития на 1925 г. е арестуван заедно с земляците си Ангел Спасов и Георги Кузманов. С тях е въдворен и бъдещият български писател, тогава също ученик в Казанлък, Кръстьо Белев, както и много други младежи.

След осеммесечен престой по затворите на Пловдив и Стара Загора младият Ламби Данаилов е освободен. През есента на 1926 г. след дълги протакания, тогавашното Министерство на просвещението разрешава на Ламби Данаилов да се яви на матура в Казанлъшката гимназия. Макар и с диплом в ръка, но с големи усилия и не без съдействието на благородни люде, Данаилов е назначен за учител в Райково. Но тук не е само учител. Заедно с Ангел Спасов и Георги Кузманов



▪ Ламби Данаилов с родителите си. Баща му Васил Данаилов е учител, македоно-одринец революционер, майка му Руса е първата жена в този край, приела комитската клетва

тически затворник.

Неговата благотворителност е пословична. И сега в Райковската черква „Св. Неделя“ се намира подарената от него икона на светите братя Кирил и Методий. Забележете: с неговото „иждивение“ се изработва не друга, а икона на двамата славянобългарски просветители!

От времето в дома на Данаил Костов е оцеляла една снимка на родопския книжовник Христо Попконстантинов и неговата съпруга Шина. За да подари своята снимка с автограф на Данаил Костов, значи духовната цена на този човек за него не е била малка. Попконстантинов пише: „Подаряваме на многоуважаемия ни приятел и отечественолюбец г-н Данаил Костов от Горно Райково и домочадието му. София,

А кой е бащата на Ламби Данаилов?

Името му е Васил Данаилов и също е вписан в анализите на просветното и националноосвободителното движение на Среднородопския край. Ето само един фрагмент от оцелялата автобиография на доцент Ламби Данаилов, в който съобщава нещичко за своя баща: „Произхождам от учителско семейство. Баща ми Васил Данаилов беше дългогодишен учител и активен борец в Македоно-Одринското движение. През 1901 г. попада в затвора. Турците го осъждат на 21 години тъмничен затвор и е лежал до 1904 г. в Одринския затвор.“ Но Ламби Данаилов е твърде скромен в своите бележки: всъщност неговият баща е



▪ Ламби Данаилов (в средата) с приятели артисти, основали през 1919 г. първия театър в Средните Родопи „Изгрев“



■ Доц. полк. Ламби Данаилов

възстановяват прогресивното движение в Смолянския край, което е смазано жестоко след събитията от 1923 г. Тук Ламби Данаилов е активен деец на учителската профопозиция, партиен функционер, изгражда левицата в Тракийската организация.

Естествено, тогавашните власти не му разрешават да учителства. Отзовава се в София и от есента на 1929 г. е студент във Вишката кооперативна школа, която завършва през 1931 г. Учи и в Свободния университет. Тук той отново е на своя революционен пост. Изгражда бонсови дружества, а на 30 март 1939 г., на учредителната конференция, е избран за заместник-председател на Централното настоятелство на БОНСС, активно участва в списването на вестник „Студентско знаме“ и сп. „Студентска трибуна“. Поради бързото и масово нарастване на бонсовите организации на 2 юни същата година ръководството на БОНСС, в т.ч. и Ламби Данаилов, е интернирано. По време на акцията против проф. Александър Цанков през декември 1931 г. Ламби Данаилов е ранен тежко.

Лошото му материално положение, пък и агестацията, която има зад себе си, налагат Ламби Данаилов да напусне София и отново от 1932 г. е учител. Този път в Кралев дол, Пернишко. Но за кратко. Защото само след двумесечен престой е уволнен по силата на ЗЗД. През същата година срещу Данаилов и група тютюноработници от Райково е заведено дело по ЗЗД за изпратени от него първомайски лозунги от София.

От 1927 г. Ламби Данаилов се включва активно в работата на Тракийската левица. При обособяването ѝ в отделна организация, Данаилов оглавява централното ръководство. Той е първият редактор на в. „Тракийска трибуна“

– изразител на левицата в тракийското революционно движение, чийто първи брой излиза на 13 януари 1932 г. Като ръководител на Тракийската левица Ламби Данаилов участва в подготовката и провеждането на конгресите на Тракийския младежки съюз. Рагува и работи за съвместни действия с ВМРО(о) и с Добруджанската революционна организация.

И така, до края на 1935 г., когато обстоятелствата налагат Ламби Данаилов да напусне София и да се установи в Банско като директор на Популярната банка, където престоюва три години.

„В края на 1938 година - пише сам Ламби Данаилов - беше ми поръчано да се върна в София.“ Работи в Осигурително дружество „Задруга“. Съюза на популярните банки и Софийско дружество „Мура“, но заедно с това не се откъсва от борбата за нов свят и нов живот.

През 1941 г. е мобилизиран в армията. За разложителна дейност

е осъден на 5,5 години затвор и осем години лишаване от граждански и политически права. „Но след установяване на обстоятелствата – съобщава Ламби Данаилов – делото бе ревизирано и присъдата бе отменена.“

По време на евакуацията през 1943 г. в с. Декьовци, Трънско, Ламби Данаилов е ятак на Трънския и Кюстендилския партизански отряд, член е на бойна група. В този нелегален период работи с видни политически функционери като Раденко Видински, Славчо Трънски, Мария Захариева и много други.

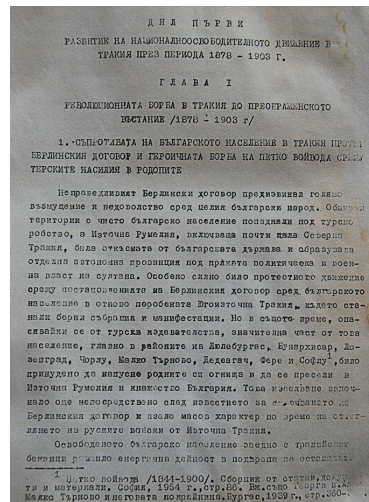
Когато българският народ се включи във Втората световна война срещу немско-фашисткия блок през 1945 г. Ламби Данаилов не стои настрана. Вече офицер той участва във втората фаза на войната като инструктор на Първа българска армия. Много години от своя живот Ламби Данаилов отдаде на изграждане на Българската армия. През 1944–1947 г. е заместник-началник на Политическото управление на МНО, а последователно след това и до 1961 г. е началник на Мобилизационно-плановия отдел на МНО, началник отдел „Печат“, началник катедра във военната академия, заместник-началник на Академията, началник на Военноисторическия отдел на МНО. Все отговорни длъжности в Българската армия, и то в нелеките години след 1944 г.

Ламби Данаилов е обществен и политически деец от голям ранг. Нека си припомним Парижката мирна конференция от 1946 г., когато е изпратена нарочна тракийска организация, в която е включен и Ламби Данаилов, който със силата на историческите факти и чрез своята ерудиция осветли дипломатическите среди от чужбина за историческите права на България над Тракия и благодарение на това от българската гръд не бяха откъснати български – в т.ч. и родолски земи.

Неговият приятел, изтъкнатият журналист и тракийски деец Петко Караделков – участник в конференцията, си спомня: „С голяма си опит като общественник и борец с своето лично обаяние Данаилов даде ценен принос за работата на делегацията на Парижката мирна конференция. Той вземаше активно участие при срещите и разговорите с международните организации. А те

се оглавяваха от най-изтъкнати държавници и политици: Вячеслав Молотов – тогава министър на външните работи на СССР, с югославските делегати – Моше Пияде и Едуард Карсел, с известната френска журналистка Женевиев Табун и др.“

Или онзи голям факт пак от размирната 1946 г., когато Ламби Данаилов доведе 28 чуждестранни журналисти в Смолянския край, за да се уверят лично, че тук няма



■ Факсимиле от машинописа на капиталния му труд

друго, освен българско население.

Активната обществена дейност на Ламби Данаилов продължава и след това. От 1944 г. е член на Върховния комитет, а от 1950 до 1961 г. той е председател на Тракийския научен институт. Цели 11 години (от 1961 до 1972 г.) е неменяем председател на Съюза на тракийските културно-просветни дружества и дава осезателен принос за развитието на тракийското движение в тогавашните условия. През този период нараства броят на тракийските дружества, разкрити са нови клубове, изградени са тракийски ансамбли, построени са тракийски домове в Пловдив и Варна, издействани са хиляди пенсии за тракийски поборници и др.

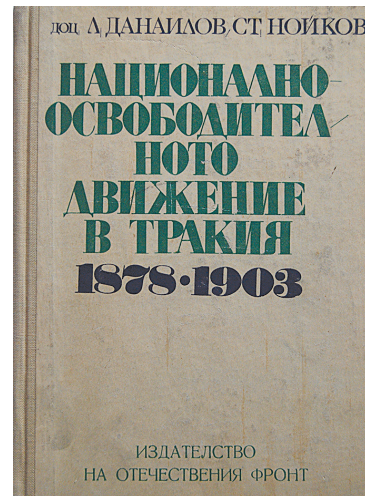
Ламби Данаилов беше тясно свързан със своя роден край. Милееше за него и за хората. Неговото извисяване на българин и човек бе особено ярко видяно чрез отношението му към нашите помохамеданчени братя. Защищаваше от хули и нападки Дружба „Родина“ и на висок глас заявяваше, че в жилите на тукашното население тече само българска кръв.

Той бе и един от най-известните български журналисти. Актив-

но сътрудничи на множество периодични издания като списание „Славяни“, вестниците „Работническо дело“, „Народна армия“, „Земеделско знаме“, „Тракийска дума“, „Родопска правда“ и др. Бил е член на редколегиите на сп. „Военна мисъл“, „Военноисторически сборник“, „Известия на Тракийския научен институт“ и др.

Ламби Данаилов е и изтъкнат учен. От септември 1944 г. до 1950 г. е хоноруван преподавател във Военната академия „Георги С. Раковски“. От 1951 до 1958 г. е началник катедра в Академията. Едновременно с това чете лекция по политическа икономия в Политехниката, преподавал е и в Икономическия институт в Свищов. Години наред е председател на Тракийския научен институт. Дълги години е член на Президиума на Съюза на учените в България и председател на секция „Военна история, икономика и техника“ при Съюза. От 1957 г. е доцент по политическа икономия.

Многобройни са неговите научни статии, студии и монографии. Пъстър е научният му диапазон. Неговите историко-икономически изследвания за Балканската война, за Втората световна война, за Македоно-Одринските комитети, за четническото движение в Тра-



■ Най-значителното историческо произведение на учения е посветено на тракийските борби

кия след 1878 г. са трудове, които остават трайно в нашата научна мисъл. Венец на творчеството му е капиталният труд „Национално-освободителното движение в Тракия 1878-1903 г.“

Неговата интелигентност, безукорна честност, висока ерудиция и култура го правят човек със самостоятелно мислене, независим, не поддаващ се на интригантство и клевети, чужд на конюнктурата.

Умира на 12 май 1976 г. в София. Достойните дела на Ламби Данаилов и на неговата съпруга Евдокия Димитрова от Ловеч се предадоха на техните деца – Росица и Стефан Данаилов. Росица Данаилова остави ярка следа в театралното изкуство с блестящи роли, тя е и доктор на изкуствоведските науки. Стефан Данаилов е любимият на народа филмов и драматичен актьор, професор по актьорско майсторство, виден политик, беше министър на културата. Колегите му го наричат „Ламбо“, а питомците му – „Мастер“.

Росица и Стефан Данаилов са наша национална гордост. А техният баща Ламби Данаилов е от онези люде, които са мярка за достоен живот за Отечеството, те ни дават кураж в бъдното.



■ Георги Димитров изпраща тракийската делегация за Парижката мирна конференция: Ламби Данаилов (вляво с шлифера), Никола Спиров, Димитър Маджаров и Петко Караделков.

ЧЕСТВАНЕТО НА 100-ГОДИШНИНАТА ОТ БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

ДВЕТЕ ГЛЕДНИ ТОЧКИ НА ПАТРИОТИЗМА

Д-Р ЕЛЕНА АЛЕКОВА

Продължава от предишния брой

Пропуснах да отбележа по-горе, че в „книгата“ на Салих Бозов също има фотографии – портретни снимки на хората, които са били анкетираны, на надгробен камък от Сивинското гробище, на част от Тъмръшкото землище, на джамията в с. Трън с три шерефета, на Саръ Баба теке, на Колачевата къща в с. Юрпек, на Агушевата къща в с. Юрпек, на Сепет къпюрю и на части от карти, включително и (!) „Диалектологична на Родопските говори по проф. Д-р Любомир Милетич“. Имен Реджепов също претендира за илюстративен материал, който озаглавява така – „Родопската трагедия в снимки и факти“. Следват снимки на църква, на паметна плоча на двама райковци (строители на църкви), на надгробна плоча от Тъмръш и... рисунки, за които авторът уточнява: „Репродукциите са извършени от водни-падчанина Антон Асенов – Художника по идея на разказаното в тази книгата и чутите от него спомени.“¹⁵

Излишно е да уточнявам какво може да видите на снимките, направени собственоръчно от акад. Любомир Милетич при обиколките му из разорените български землища и публикувани в книгата му заедно със снимки на бежанци, градове и местности от региона, както и на снимките, направени от комисията, изготвила Карнегиевата анкета, и публикувани в книгата на Стоян Райчевски заедно с други снимки от онова време и факсимилета на най-различни документи (резолюция от многохиляден митинг в Пловдив например, заявление на бежанци до министъра на външните работи, запитване на министър-председателя от бежанци, молба от вдовици бежанки и др.).

Поломен от видяното, акад. Любомир Милетич, възкликва:

„...Тракийският български погром няма себев авен в новата ни мъченическа история.“¹⁶

Сто години по-късно Стоян Райчевски, запознал се със стотици тогавашни документи, заявява: „Когато отбелязваме стогодишнината от Балканската война (1912–1913 г.) и правим равностепенна от дистанцията на времето за огромните жертви, дадени от българския народ в тази освободителна за останали по силата на Берлинския договор от 1878 г. в пределите на османската държава наши сънародници в Македония и Тракия, не може да не заклеймим най-тежкото престъпление срещу човечеството в началото на ХХ век – етническото прочистване на българите от Източна Тракия през 1913 г., осъществено с огън и меч – с насилия, убийства и палежи, от редовната турска войска и башибозука в грубо погаване на Лондонския мирен договор, определителна границата между Турция и Бъл-

гария по линията Мидос – Енос, призната и потвърдена от всички велики сили като окончателна.“¹⁷

Всеки сам решава на какво да вярва – на документални свидетелства или на пасквили.

Честването на 100-годишнината от Балканската война – двете гледни точки на патриотизма.

Всъщност във формулираната по този начин тема има уловка, която не се забелязва на пръв поглед. Няма две гледни точки на патриотизма. Защото макар и да пледираш, че си по-голям патриот от патриотите, че милееш повече от всички за България и за благо на България, както по правилно пледират гръмогласно всички българоухулници, нима си патриот, ако смяташ, че Балканската война не е освободителна спрямо българите, населяващи него време българските землища, останали под османска власт, независимо дали тези българи са били християни или изповядващи исляма?

В „книгата“ си „В името на... името“ Салих Бозов говори за „родопски мюсюлмани“¹⁸, без да уточнява етническата им принадлежност. Интересно какви точно по народност са те – българи, турци или гърци? Коя е тяхната родина? Питам, независимо от това към кой етнос принадлежи самият Салих Бозов и коя е неговата родина, защото от отговора на този въпрос ще се разбере дали за родопчани Балканската война е освободителна или не.

В сборника „Турците в България“¹⁹ наред с данни за юруци, татари и гагаузи има статия и за „помаците“ (автор Димана Трънкова), в която по всевъзможни начини се налага мнението, че това не са потомци на ислямизирани българи, а някакъв неидентифициран все още етнос, който на Балканите бил наричан по разному и който, според както се твърди в различните балкански страни, имал различен произход. Пишман историците Салих Бозов, Имен Реджепов и „юнаците“ от ЕИ „Помак“ споделят това мнение, само дето и досега не са идентифицирали тяхната родина. Но те също така забравят или умишлено пропускат, че в Родопите живеят и българи християни – коренно население, а не дошло или „внесено“ отнякъде. Тези българи християни често са били в кръвно родство с ислямизирани българи (деца и родители, братя и сестри) от времето на самото помохамеданчване и спомените за кръвните връзки между тях са се предавали в родовете им от поколение на поколение, та и до днес.

И така... Според Карнегиевата анкета²⁰, публикувана през юли 1914 г. във Вашингтон, Македония и Беломорска Тракия (в това число и Родопите!) са били населени с българи и тъкмо българите са били преобладаващият етнос там. А членовете на разследваща-

та международна комисия съвсем не са случайни люде и повечето съвсем не са се славели като защитници и приятели на България. Австроунгарецът Йозеф Редлих е професор по държавно право във Виенския университет. Валтер Шюкинг от Германия е професор по право в Марбургския университет. Англичанинът Франсис Хърст е редактор на „Икономист“. Сънародникът му Хенри Брейлсфорд работи като журналист. Има и двама французи, от които барон д'Естурнел дьо Констан е сенатор, а Жюстен Годар – депутат от Камарата на представителите. Историкът Павел Милюков от Русия е член на Държавната дума, американецът Самюъл Дътън работи в Колумбийския университет. Тъкмо благодарение на техния доклад част от Родопите, а така също и на Странджа, Пирин и поречието на Струма след Балканските войни се присъединяват към България. Нещо повече – този доклад легитимира пред света историческите основания на българите спрямо техните си територии. Достатъчно е да се види етническата карта на региона, изготвена от тази комисия, за да млъкнат най-после клеветниците на България. Най-вече защото ще се уверят, че България е единствената страна на Балканите, която вследствие на войните освен всичко друго губи и свои територии.

За сведение на Салих Бозов, Имен Реджепов и членовете на ЕИ „Помак“, на кърджалийските общинари от ДПС и Ахмед Доган, заключението в Карнегиевата анкета е, че по време на Балканските войни само българската войска не е извършвала жестокости над мирното население. Това заключение напълно съвпада с мнението на непосредствения наблюдател на военните събития Владимир Сиз, както и с мнението на баронеса Варвара Икскул фон Хилденбандт, също непосредствен наблюдател на случва-

лото се тогава.

Значи, ако в Родопите по това време, а и много преди него, са живеели българи, а някой гражданин на България, чиято родина е България, твърди днес, че Балканската война не е освободителна за тях, дали той е български патриот? Не, не е! Защото е на страната на онази страна, спрямо която Балканската война изглежда завоевателна. А как наричат подобен род хора в родината им? Наричат ги предатели. Просто и ясно. Страната, чиято страна вземат, не е тяхна родина. Така че няма как да бъдат и нейни патриоти. Тъкмо такива хора наричам аз души без отечество...

Не съм съвсем сигурна, но вероятно тук някъде можем да търсим днес междата в сърцето, бележеща разликата между насила ислямизирани някога българи и онези българи, които доброволно – заради облаги или от страх – са приемали исляма.

Използвана литература

1. Из думите на председателя на ЕИ „Помак“ Ефрем Моллов, прочетени като встъпление на първата пресконференция на института на 15 октомври 2012 г. в София прес. Всички цитати от документи и издания на ЕИ „Помак“ тук и по-нататък са цитирани с грешките в оригинала, според както са публикувани; подчертаните думи и изрази в тях са на авторите.

2. Имен Реджепов. „Балканските войни в Родопите 1912–1913“. Издава Европейски институт ПОМАК, Смолян, 2012 г., стр. 49.

3. Пак там, стр. 71.

4. Пак там, стр. 132.

5. Евробългарски Зяпач (разпознаваем псевдоним на Лизбет Любенова). „Голямото зяпане“. – Във: сп. „Минало“, бр. 1, 2013 г., стр. 91–96; форум „БГ Наука“ на сп. „Българска наука“, 09.12.2012 г. (<http://nauka.bg/forum/index.php?showtopic=14492>);

6. „Отворено писмо“. – Във: Pomaknews Agency, 06.11.2012 г. (<http://pomaknews.com/bg/?p=947>).

7. „Ахмед Доган: Балканската война е и война за етническо прочистване“. – Във: Mediapool.bg, 04.12.2012 г. (<http://www.mediapool.bg/ahmed-dogan-balkanskata-voyna-e-i-voyna-za-etnichesko-prochistvane-news199159.html>).

8. Пак там.

9. Салих Бозов. „В името на името“. София, 2005 г., стр. 4.

10. Александър П. Маринов. „За една поръчкова книга, която провокира към образа и разваляне на „комшулука“. Отворено писмо до Салих Бозов, гр. Мадан, автор на книгата „В името на... името“. – Във: в. „Отзвук“, Смолян, 19 октомври 2012 г. (<http://www.otzvuk.net/news/za-edna-porachkova-kniga-koyato-provokira-kam-omraza-i-razva>).

11. Доц. Георги Митринов. „Историята на Балканската война в Родопите според писанията на „историка“ Салих Бозов“. – Във: сп. „Родопи“, Смолян, бр. 3–4, май-август 2013 г.

12. Имен Реджепов. „Балканските войни в Родопите 1912–1913“..., стр. 58.

13. Любомир Милетич. „Разорението на тракийските българи през 1913 година“. Изд. „Захарий Стоянов, София, 1913 г., стр. 28.

14. Стоян Райчевски. „Етническото прочистване на българите в Източна и Западна Тракия и Мала Азия (1903–1913–1923)“. Изд. „Захарий Стоянов, София, 1913 г., стр. 8.

15. Имен Реджепов. „Балканските войни в Родопите 1912–1913“..., стр. 145.

16. Любомир Милетич. „Разорението на тракийските българи през 1913 година“..., стр. 27.

17. Стоян Райчевски. „Етническото прочистване на българите в Източна и Западна Тракия и Мала Азия (1903–1913–1923)“..., стр. 7.

18. Салих Бозов. „В името на името“..., стр. 8 и нататък.

19. Антони Георгиев, Божидар Алексиев, Галина Лозанова, Димана Трънкова, Доротея Добрева, Иванка Влаева, Йорданка Бибина, Орлин Събев, Радко Попов. „Турците в България“. Vagabond Media LTD, София, 2012 г.

20. „Карнегиевата анкета“. Изд. „Абагар“, Велико Търново, 1995 (вж и в: ДОКЛАД НА МЕЖДУНАРОДНАТА КОМИСИЯ за разследване причините и провеждането на БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ. Фондация „Свободна и демократична България“, София 1995 – на адрес: <http://www.krogaina.com/knigi/karnegi/index.html>).



• Бежанци. Карнегиевата анкета, 1913 г.

НЕ СМЕ ТЕ ЗАБРАВИЛИ, ВОЙВОДО!

СЛИВЕН
На 7 януари членове на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ в Сливен отбелязаха 115 години от смъртта на легендарния тракиец Капитан Петко войвода. По този повод те се събраха в храма „Св. Княз Борис I Покръстител“ в Сливен, изграден със средствата на потомците на тракийските българи от Сливенска област. В словото си председателят на дружеството Кирил Кирияков се спря на житейския път и делото на прославения войвода, подчерта заслугите на Капитан Петко войвода за освобождението на Тракия и обединението на България.

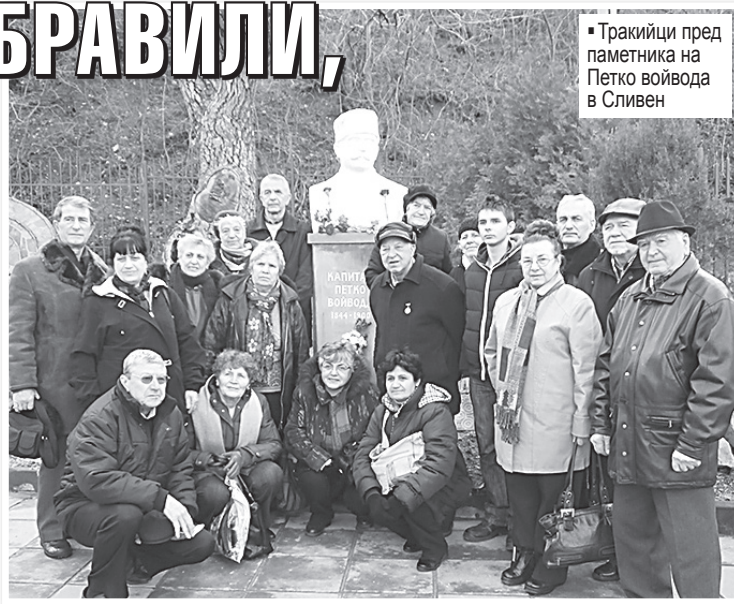
то дружество „Лазар Маджаров“ в Сливен. Николай Султанов е автор на бюста на войводата, поставен на неговия паметник в областния град. Той тържествено бе открит на 17.12.2015 г. в двора на храма „Св. Княз Борис“. Паметникът бе издигнат със средства на тракийци, на граждани и фирми от областта, по случай 170 години от рождението на капитан Петко войвода.

Участниците в тържеството поставиха венци и цветя пред бюст-паметника на тракийския войвода, а след това се състоя и кратка литературно-музикална програма.

Михаил Михайлов

ХАСКОВО

Лошото време не попречи на десетките тракийци от дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково да почетат 115-годишнината от смъртта на Капитан Петко войвода. Пред паметника му в града бяха поднесени



много цветя. За живота и делото на Войводата и за неговото пребиваване в град Хасково говори д-р Красмира Узунова – главен експерт в Регионалния исторически музей в Хасково.

Въпреки дистанцията на годините делото на Капитан Петко войвода още се помни, това пролича най-вече в проведения конкурс сред учащи в града, които проявиха завидни познания за неговата поборническа дейност. Голям интерес към възпоминанието, организирано от тракийското дружество и народното читалище „Тракия – 2008“, проявиха местните меди.

Анета Георгиева

ЯМБОЛ

Дружество „Тракия“ в Ямбол отбеляза 115 годишнината от смъртта на Капитан Петко войвода. Тракийци се събраха да докажат, че макар и повече от век да е минал от кончината на народния закрилник и борец против турско робство, той не е забравен. По стародавна обичай сбирката започна със запалване на свещ върху погача.

В словото си ямболският поет Радко Стоянов заяви, че трябва да се гордеем, че на Гарибалдийския хълм в Рим до паметника на Гарибалди стои паметникът на легендарния български войвода. Радко Стоянов напомни, че като заклет русофил

Петко Кирияков след Освобождението не е бил удобен за новите управници на българската държава. Затова те решили да го предадат на Турция, за да бъде съден там като разбойник. Разбрали за това, ямболци, организирани от Панайот Бояджиев, поставили засада по пътя на конвоя с цел да го освободят. Научили за засадата конвоиращите го прекарвали по други пътища. За наша радост и гордост тракийците от Каваклий (Тополовград) успяват да освободят народния закрилник. Поетът прочете и свои стихове от стихосбирката си „Родопският орел“.

Мария Николова

ГОРДОСТТА НА БУРГАСКИТЕ ТРАКИЙЦИ

ВАЛЕНТИНА АНГЕЛОВА

Тракийското дружество „Екзарх Антим I“ отбеляза паметната дата 19 февруари. Тя е свързана с две важни събития – годишнина от гибелта на Васил Левски и от Учредителния конгрес на тракийските дружества в България. Бургаските тракийци с гордост носеха тракийските знамена на дружеството и засвидетелстваха почитта си към делото на Дякона. След това посетиха Минковия хан, където през далечната 1897 г. е проведен Учредителния конгрес на тракийските дружества в България. На него присъстват Петър Драгулев, Капитан Петко Войвода, Иван Златанов, д-р Павел Ношков, Атанас Славов и Григор Дяков. Те поставят основите на националното тракийско движение.

„Горди сме с факта, че именно в Бургас се провежда Учредителният конгрес на тракийските дружества“ – каза Тодор Ангелов, председател на дружеството. Паметната плоча на сградата, където се е провело събранието, бе окичена с цветя.

На 14 февруари бургаските тракийци отпразнуваха Деня на лозаря и демонстрираха направата на гозби и мезета по традиционни рецепти.



ЖИВИЯТ СВЯТ ОКОЛО НАС

Тракийско дружество „Георги Сапунаров“ и Народно читалище „Тракия – 2008“, съвместно със сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ в град Хасково организираха изложба на книги и албуми на тема „Живият свят около нас“. Изложбата се организира за първи път в региона и предизвика неочакван интерес сред членовете на дружеството, защото тя показва богатото разнообразие от растителни и животински видове в Източните Родопи – територия, която векове наред е била населявана от тракийските българи.

Информация за биоразнообразието на Източните Родопи, представиха Анета Георгиева – секретар на НЧ „Тракия – 2008“ и Камелия Димитрова – ръководител на проекта.



Открит урок по история

НИКОЛАЙ ДИМИТРОВ

По инициатива на Тракийско дружество „Тракия“ – Айтос и Средното общообразователно училище „Христо Ботев“ – Айтос, на 18 февруари се състоя открит урок, посветен на 115 г. от кончината на Капитан Петко войвода. Урокът премина под наслов „Капитан Петко войвода – хайдутин, революционер и народен герой“. Учениците от пети клас бяха подготвили презентации за живота и

делото на Войводата. Личността на великия българин предизвика голям интерес у учениците, и ги провокира да потърсят повече информация за неговия живот.

С този открит урок по история се поставя началото на кампанията, която дружество „Тракия“ – Айтос възнамерява да организира сред подрастващите за запознаване с историята и съдбата на тракийските българи по увлекателен и атрактивен за учениците начин.

Ветеран от войната, тракийски деец – на 95 години

В Смолян бе чествана 95 годишнината на полк. Ангел Иванов Свирков – ветеран от Втората световна война. Роден е на 12.02.1920 г. в с. Полк. Серафимово. Неговият баща е кавалер на ордена за храброст от Първата световна война, а майка му е завършила Одринската българска гимназия и е учителката в Източна и Западна Тракия и Родопите. Завършва Райковската гимназия и като студент участва в студентските борби и в изгонването на проф. Ал. Цанков от Университета. След фронта Ангел Свирков е учител, после поема пътя на офицер и служи по границата, в София, Пловдив и Момчилград. Бил е на висока длъжност във Военната академия „Г. С. Раковски“. След уволнението си от армията работи във Физическия институт на БАН, но се връща в Смолян, където завършва трудовия си път в Окръжния кооперативен съюз. Преди няколко дни той бе удостоен със званието „Почетен гражданин на Смолян“.

Ангел Свирков е родолюбец, активен деец на тракийското дружество в Смолян. Пожелаваме му здраве и бодри старини.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Военно издателство ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет
Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0887 794 455; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) – 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) – 038/632 060; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40
Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Бие Маджаровският училищен звънец

ХРИСТИНА ДЕЛИЕВА

Когато споменът не само живее, а пулсира ритмично цели петдесет години, живото творният му заряд не секва нито за миг. Не заради мен извиквам прекрасните училищни и по-нататъшни преживявания в словото си и в ефир. А заради тези, които ги създаваха, поддържаха и съхраняваха с любов от началото до днес - учениците ми от 1-ви Б-4-ти Б клас в неповторимото село Маджарово в Източните Родопи и по-точно в проспериращия тогава миньорски обект ДМП „Маджарово“.

Не искам да се заличи творческото и вълнуващо минало от „нашия клас“, както всички го наричаме, защото определено си заслужава то да продължава да пулсира и да живее в същия дух.

Благодарна съм много, че семейната съдба ме свързва с местен маджаровец, потомък на бежанци от Беломорска Тракия, заселили се тук в Маджарово, тогава с. Ятаджик след разорението през 1913 година. И аз като маджаровска снаха тук извървах част от житейския си и педагогически път.

След 37 години педагогическа дейност в Маджарово, а и другаде преди и след това преценявам, че този клас остана като най-емблематичен момент в професионалната ми биография. Може би защото беше първият ми клас, който поех като начална учителка. Но не само това.

Един прекрасен есенен ден ни свързва завинаги. 15-ти септември 1963 година. Слънчев, топъл и ведър като чувствата и мислите ни тогава. Помня, че още при първата среща с тези 32 хубави момченца и момиченца си казах:

„Христинке, другарко Делиева, прохощдай смело! Не се бой! Отвори широко ума и сърцето си към децата пред теб! От днес нататък те са и твои. Останалото ще дойде само. Избери искреността и шеддростта! Имаш добра почва, засея я с любов и се грижи всеотдайно за нея. Ще пожънеш много добра реколта.“

Размишлявах върху самопророчеството си. Повярвах на себе си и не сбърках.

„Да посея любов!“ – стана моето мото още тогава. С отворено сърце, за да може да побере всичките ми първолачета. С подадена ръка, добър и топъл тон, умерена възискателност, вяра и стимул, насърчение и с усмивка от мен. С обич от мен, за да има много обич около мен.

Сега, връщайки се 50 години назад във времето ми се струва, че това знаменателно и съкровено за нас събитие - Първи учебен ден – се е случило не чак толкова отдавна. Сякаш е било вчера.

А като се върна още 50

50 ГОДИНИ ПО-КЪСНО ОТНОВО С НЯКОГАШНИТЕ ТРЕПЕТИ И ВЪЛНЕНИЯ

години по-назад, но в исторически аспект, виждам страшната кървава картина пак тук – в село Ятаджик тогава – на брега на река Арда, малко по-на изток от нашето училище сега. Тук, където в началото на месец октомври 1913 г. хиляди насилствено прокудени българи-бежанци от Беломорска Тракия, са намерили своето спасение, благодарение на самоотвержените четници на смелите войводи Димитър Маджаров и Руси Славов, но и хиляди са изгубили живота

нашата съпричастност, изразена в почит и признателност чрез участие в поклонението и поднасяне на свежи цветя в памет на невинните жертви и славните тракийски войводи. Почувствахме се много горди, когато след десетките поднесени венци и цветя от тракийските дружества, по микрофона прозвуча: „Цветя от 1-ви Б клас на випуск 1963 година в Основно училище „Димитър Маджаров“ – с. Маджарово и учителката им Христина Делиева.“

■ Цветя за учителката



си под ятагана на освирепелия турски башибозук.

Значи тази кървава драма не е била чак толкова отдавна спрямо рождената дата на нашия клас преди 50 години. Тя е точно по средата на стогодишния период от разорението на тракийските българи до сега, когато с признателност отбелязахме 100-годишнината от трагичните събития на това паметно място.

Помня как с мъка и болка как разказвах тежката си орис още живите тогава свидетели, между които бяха и мои близки и познати. Не е случайно съпадението на нашия 50-годишен юбилей с провеждането на Националното поклонение „Ден на тракийската памет“, посветено на 100-годишнината от трагичните събития тук през 1913 година.

Тържественото поклонение пред Пантеона на загиналите тракийци в Мемориалния комплекс провокира и

Замълчахме. Замислихме се. Споменът не трябва никога да угасва. Искрата, която и ние преди 50 години запалихме в училището, носещо името на Димитър Маджаров, трябва не само плахо да мъждука, а силно да гори. Това място е свято. Тук и ние винаги сме идвали и ще идваме с признателност и любов.

Отново както преди сме в училищния двор. Но сега видимо превъзбудени, развълнувани, разплакани пред телевизионните камери, дошли специално за нас. От ръцете на всички, наобиколили учителката си, високо в открития Космос отлитат 50 бели и червени балони с надпис: „50 години ПЪРВИ „б“ клас в Маджарово“ и „Благодарим г-жо Делиева!“ – носещи сякаш детските мечти и дръзнения с горещото послание за добро бъдеще и искрено приятелство – ЗАВИНАГИ. Сякаш е невероятен сън.

И пак както преди - в клас-



■ Класът днес

ната стая, насядали на отеснените чинове. А аз-също като преди, застанала пред тях, но не на 7, а на 57-годишните се ученици. С нескрито изразени смесени чувства провеждам час на класния ръководител: говоря, пея заедно с тях, поднасям им свои стихове, посветени на „нашия клас“, изслушвам и техни. Поклон, почит и цветя за напусналите ни завинаги съученици. Безмълвие и топли думи, събрани в стихове за тях с обич и тъга. Препълнената класна стая оживява. Чертаем проект за написване на сътворска книга за класа. Пожелаваме си живот и здраве за осъществяване на замисъла и за нови срещи.

Един задружен неразделен клас. От онзи първи учебен ден, който постави началото на много първи неща: първата учителка, първата чанта, първото букварче, първите тетрадки с квадратчета и с тесни и широки редове за първите чертички, точки, лупички, колелца, бастунчета и ченгелчета, които с лекота се съединяваха в красиво изписани буквички от нашата азбука и в благозвучните буквички на родния ни език – говоримо и писмено. Първолаца! От тук, от където започва неусетно зримото и незримото израстване на утрешния човек, когото тогава не можехме дори да си представим. Ето я и първата читанка. Изумителни деца! Представяха училището си оспен с успеха си, а и с песните и танците си на Маджаровска,

Харманлийска и Хасковска сцена, на „Китна Тракия пее и танцува“ на Кенана в Хасково – с народни хора. Живеехме и учихме във времето на положителни герои в реалния околнен свят, които бяха и сред нас в Маджарово: „Герои на труда“, „Заслужили миньори“ и други за постигнати национални рекорди по производителност на миньорския труд, връчване на ордени, медали, знамена на трудовата слава. Това ставаше достойние и на малките ученици. Морални ценности за възпитаване в трудолюбие, родолюбие и всички нравствени добродетели, колкото щеш около нас.

Гордея се, че и учениците ми израснаха като стойностни личности и доказаха своя потенциал в живота с висок морал и достойнство. Разпръснаха се къде ли не из България: Хасково, Харманли, Любимец, Маджарово, Сопот, гр. Баня, Стара Загора, Варна, Велико Търново, Бургас, Поморие, София, Враца, Кюстендил, Ямбол, Казанлък. Има и в Ню Йорк, Германия, Испания. И сега тук събрани, защото „удари Маджаровският училищен звънец“. Сега отново сме заедно в Маджарово, дошли от всички краища на България. Празнуваме петдесетия рожден ден на „Нашия клас“. Когато те – онези някогашни мои първоластници са на 57, а аз – първата им млада и амбициозна учителка – още 16 отгоре.

Учех децата: „Всичко, как-

вото правим да бъде красиво“. Съветвах родителите: „Ако желаете щастие на детето си научете го на труд!“ Непринудено прокарвах и моя житейски девиз: „Да си правим добро един на друг и да си помагаме, без да очакваме отплата. Само вълшебната дума „Благодаря!“ – е достатъчна.

Сега, когато виждам, че всички са се извисили високо над мен и са многократно по-успели и просперирали в живота и в положителното си отношение към това минало, искрено се радвам на плодотворе и на моя труд, допълващ труда на техните родители. Щастливото детство, преминало под късчето небе, захлупило тайнствената Маджаровска котловина, бе изпъстрено не само с шурите безгрижни игри, но и със сериозните училищни дела. След много, много години – пораснали и помъдрели отново сме заедно сред феноменалната Маджаровска природа, за да си кажем възторжено:

„Честит рожден ден! Честит юбилей на всички нас!“

Вълнуващо поздравление от кмета на община Маджарово Милко Армутиев ступля сърцата на юбилярите. Заобиколили огромна юбилейна торта с красив надпис, хванали се здраво за ръце, всички пеем през съзвон. „За многая лета“ оглася тържествената зала на екзотичния и неповторим комплекс „Рай“, протегнал снага в подножието на уникалните многолетни скали. И още много поздравления, пожелания, стихове, смесици с песни и танци звучат безспирно до зори. Нощта не стигна за всичко. „На Арденска риба“ в с. Бориславци на следващия ден сме топло посрещнати в гостоприемница „Тракийска къща“, кацнала на брега на язовир Ивайловград. Раздялата е тъжна, но с искрени чувства и пожелания за здраве и нови срещи отново тук – в Маджаровския дивен край.



■ Класът на 15 септември 1963 г.